

megérti-e Tiszteletes Uram és hogy úgy beszélnek-e a piacon, hanem azt, hogy miként kell a nyelvnek új és hozzáillő díszet adni. Debrecen, ez az igazi kálvinista infallibilis Róma, azt lármázza, hogy a mi nyelvünk keleti nyelv, nem nyugati stb.; ehhez nem illik az, ami amazokhoz; s felejtü, hogy azt mutatja minden nemzet csinosodása, hogy az ideákat, frázisokat, szintaxist és szókat azon népektől kölcsönzött, melyek nálánál régebben ismerkedtek meg a Muzsákkal. Így vette a magáét Róma Athéntól, Olaszország a rómaiaktól, Francia- és Spanyolország az olaszoktól s az angol és német mindenikétől, ahol és ahogyan lehetett. Remélem, Debrecen bennünket nem von el a Raphaelek és Vignolák munkáinak nézésétől, hogy Baskiriába küldjön festést és architekturát tanulni. Mi lenne a németek göröngyös nyelvéből, amióta Klopstock, Ramler, Wieland, Schiller és Goethe, kit én megmakacsodva mindenikénél inkább kedvelek, nem azt nézik, hogy Hans Sachs és Luthier mint írtak, hanem hogy neologizmusuk mint bővítheti, szépihethi nyelvüket! (*Széphalom*, 1808. ápr. 30.)

Elkapott egy más gondolat, de említeni akartam, hogy kacagom, amit Herder valahol a magyar népnek s nyelvnek elenyészése felől jövendől. Herder hamis próféta. A magyar nyelv és nép elenyészteni nem fog soha, *míg filozófiai lélek fogja kormányozni Európának dolgait*, mint most kormányozza. A nemvandalus hódoltató csak azért is meghagyja népünket és nyelvünket, hogy egy tulajdon karakterű és originális, sehol másutt nem található szép nyelv ki ne vesszen. (*Széphalom*, 1810. júl. 23.)

EGYETEM ÉS NACIONALIZMUS.

Klebensberg Kunó gróf cikkéből (Pesti Napló febr. 19.) idézzük az alábbi mondatokat.

Szabó Sándor a numerus clausus vitája során, mint a kormánypárt vezérszónoka, nyílt sisakkal kijelentette, hogy a vidéki egyetemek fentartásának kérdésében álláspontját revízió alá vette. Volt idő, — úgymond — különösen az összeomlás után, mikor az államnak még a legszükségesebb kiadásokra is alig volt meg az anyagi fedezete és akkor perhorreszkálta a túlságos kiadásokat az egyetemekért. Egészen világosan látja azonban ma már azt, hogy a több egyetem rendszere mellett szükségszerűleg kifejlődik közöttük a nemes verseny és hogy az ifjúság megoszlása több egyetemi város, több kulturális gócpont között, csak kedvező lehet.

Szabó Sándor tudomásom szerint legújabbán nagy külföldi útát tett. Északon utazgatva látta azokat az országokat, melyek létüket az illető nemzeti gondolat *Egyetemének* köszönhetik. Mily finom megfigyelése, hogy Esztország a dorpai egyetem szárnyai alól nőtt ki, hogy Finnország kialakulásában a helsingforszi egyetemnek döntő szerep jutott és hogy Lettországból a rigai egyetem mily fontos tényező. Ezeknek a népeknek géniusa élt ezeken az egyetemeken és amikor a világháborúban legyőzött cárizmus összeomlásával szétpattantak a rengeteg orosz birodalmat összekötő kapcsok és abroncsok, melyek az észteket, finneket és letteket

Oroszországhoz kötötték, akkor egyszerre előlépett e népek nemzeti géniusza és különösen a fiatalság, amelynek segítségével a nemzeti hagyomány alapján meg-alapították az önálló nemzeti államokat.

Ritkán hangzott el beszéd mélyebb kulturpolitikai tartalommal. Az egyetem, mint a kultura legmagasabbrendű iókusza és mint a nemzetek kialakulásának előmozdítója és központja: szép, nacionalista szellemű és végtelenül fontos kulturpolitikai elgondolás.

Amit Szabó Sándor olyan klasszikusan konstatál az orosz birodalomból kivált északi államokra vonatkozólag, az még fokozottabban igaz a mi *Alföldünk*re nézve. Mennyit siránkoztak nálunk azon, hogy a török hódoltság idején elmaradt alföldi magyarság művelődési szintje alacsony és csak nagyon lassan emelkedik. De nem gondoltak arra, hogy a sajátos földrajzi egészet alkotó vidékek, tájak, országrészek egyetem nélkül magasabbrendű kulturális egésszé nem fejlődhettek. A szegedi és debreceni egyetemeknek túl a szakelődások jelentőségén az Alföld lelkét, az Alföld kulturáját kell képviselniük és ezt a hivatást helyettük a budapesti egyetem nem végezhetné el.

° AZ ÁRKÁDOK.

Az alábbi cikket, amely eredetileg a Nemzeti Újságban jelent meg. Surányi Miklós írta.

Nagy hiba volna azt mondani, hogy ilyesmi csak Magyarországon történhetik meg. Megtörténhetik bizony az mindenütt széles e világon, hogy politikailag exponált közéleti férfiú, miniszter vagy más hatalmi tényező, kivált, ha hozzá még markáns egyéniség is — műveljen bár csodákat a maga hatáskörében, építse fel a pyramisokat vagy Szent Pétervárt —, nem tehet soha olyant, ami ellen fel ne zudulnának a politikai ellenfelek. Most nem is a pyramisokról vagy a tengerpart fővényére épített Szent Pétervárról van szó, csak néhány szerény iskolaépületről s egy finom és művészi elgondolásról, amely az ország második városában méltó környezetet adna az ország egyik legmonumentálisabb templomához, csak arról van szó, hogy a szegedi fogadalmi templom körül elterülő teret árkádosan kellene kiképezni, — s a magyar sajtó egy része ebből is fegyvert kovácsol a kultusz-miniszter ellen. Csak arról van szó, hogy a templom köré építendő középületeket ne stilustalan és zagyva tervtelenséggel, ne az egyes építészeti egyéni ötleteinek orgiáiban dobálják egymás mellé, mint ahogy Budapest legnagyobb és legdrágább tereit dekomponálták. Nincs arról szó, hogy többet és drágábbat és pazarlóbbat építkezzenek, mint amennyi szükséges s mint amennyit már tervbe is vettek, csak arról, hogy jobban, szebben, méltóságosabban és stílusosabban képezzék ki a templom környékét. Nem pénzről, csak esztétikáról van szó, szépségről és művészetről, stílusérzékéről és harmóniáról, de ez untig elég ahhoz, hogy a szemrehányásnak, inszINUÁCIÓNAK, IRÓNIAÉNAK és felháborodásnak mérgezett nyíljaival árásszák el a jobboldali minisztert a baloldaltól vagy arról az oldalról, ahol a fogadalmi templomot vagy a templomteret és az árkádokat is politikai szemüvegen keresztül nézik.

Botorság volna azt állítani, hogy ilyesmi csak Magyarországon történhetik meg, amikor Párisban a Rue de Rivolit vagy a berni árkádos utcákat, avagy az